

A hongkongi WTO-konferencia agrárvonatkozásai

Somai Miklós

A 2005. december 13. és 18. között Hongkongban tartott WTO miniszteri konferencián sikerült kissé közelebb kerülni a dohai forduló agrárfejezetének lezárásához. Ugyanakkor az újságok címlapjain szenzációként aposztrofált eredmények – mint az exportszubszenciák 2013-ra történő eltörlése vagy a fejlődő országok gyapottermelői érdekében kilátásba helyezett liberalizációs lépések – a gyakorlatban korántsem olyan egyértelműek. Az Európai Unió tárgyalódelegációja világossá tette, hogy az exporttámogatásokra vonatkozó 2013-as céldátumot csak akkor tekinti érvényesnek, ha az egyéb, burkolt exporttámogatási formák (főként az USA által alkalmazott exporthitelek, az ehhez kapcsolódó garanciák és biztosítások, valamint az élelmiszersegély és az ún. állami kereskedelmű vállalatok exportgyakorlata) hasonlóan szigorú elbírálás alá kerülnek. Másrészt, az amerikaiak sem voltak hajlandóak lemondani a gyapottermelőiknek juttatott (évi több milliárd dolláros, a nyugat-afrikai és más fejlődő világbeli termelők megélhetését súlyosan veszélyeztető) támogatások azonnali, jelentős leépítéséről. Gyapotügyben a felek annyit vállaltak, hogy a többi termékhez képest gyorsabban és jelentősebben csökkentik a termelőknek nyújtott támogatásokat, valamint hogy a fejlett országok (az implementációs időszak kezdetétől fogva) szabad bejutást engednek a legfejletlenebb országokból érkező áruk-nak, és 2006-ban eltörlik az exportszubszenciákat.

További pozitívumként könyvelhető el, hogy a támogatáscsökkentésre és a piacnyitásra vonatkozó mértékeket és menetrendeket Hongkongban sikerült végre jelentősen finomítani, illetve pontosítani. Ezek után lássuk a részleteket!

Belső támogatások

A fejlett országok elérték, hogy a támogatásoknak a különböző színű dobozok közötti átcsoportosítására ezúttal is lesz lehetőség, igaz, sokkal kevésbé, mint az uruguayi fordulón. A kereskedelmet torzító belső támogatások összetevőire (AMS, *de minimis*, „kék doboz”) együttesen és egyenként is kilátásba helyeznek bizonyos fokú csökkentést, illetve korlátozást. Az AMS-re és az együttes csökkentésre az ún. emeletes formula szerint: a legnagyobb csökkentést (AMS-nél 70-83%, összesen 70-80%) a legnagyobb támogatással operáló EU-nak, közepes mértékűt (60-70%, 53-75%) az USA-nak és Japánnak, a legkisebbet (36-60%, 31-70%) pedig a többi országnak kellene majd végrehajtania. A támogatási sávhatárokról és a csökkentés százalékban kifejezett mértékéről még nincs végleges megállapodás, és az egyes tagországok (főként az EU és az USA) egymás vállalásainak függvényében mutatkoznak hajlandónak bizonyos mértékű támogatáscsökkentésre.

A termékspecifikus és a terméktől független ún. *de minimis* alá eső támogatások ügyében a tervezett csökkentés egyelőre 50 és 80 százalék között tart, a „kék dobozról” pedig annyit tudni, hogy igen sokféle javaslat került terítékre – például a bruttó agrártermékben kifejezett plafonjának a tervezett 5-ről 2,5 százalékosra való csökkentése –, de még semmi sem dőlt el. Tény, hogy az USA jelenleg nem jelent kék dobozos támogatásokat a WTO titkárságának, s a doboz hatályának (2004 nyara óta napirenden lévő) kiterjesztése elemi érdeke.

A termelésre és a kereskedelemre nem, vagy csupán minimális hatással lévő „zöld dobozos” támogatások ügyében nem sok

konkrétumot rögzítettek, hacsak azt nem, hogy a fejlődő országok gyakorlatát jobban figyelembe kell venni. Tény, hogy a másik két dobozból való támogatásátcsoportosításra itt nyílik a legnagyobb lehetőség. Az EU a közös agrárpolitika 2003-as reformjával már meg is tette a szükséges lépéseket, az USA pedig várhatóan a 2007-es *farm bill*-el fogja az alkalmat kihasználni.

A fejlődő országok közül a legfejlettebbek a tervezett lépéseket egyáltalán nem, az AMS-sel rendelkezők pedig csak korlátozottan, a fejlett országok vállalási szintjének kétharmadán fogják végrehajtani. A *de minimis* zömét a részmunkaidős, nehéz sorsú farmerekre költő fejlődő országok pedig mentesülnek a *de minimis* csökkentése alól.

Exportpiaci verseny

A WTO-tagországok a 2004-es ún. júliusi csomagban már leszögezték, hogy meg kell szüntetni (i) az exporttámogatásokat, (ii) a 180 napnál hosszabb futamidejű exporthiteleket, a kapcsolódó garanciákkal és biztosításokkal együtt, illetve a létrehozandó szabályoknak nem megfelelő 180 napnál rövidebb futamidejűeket, (iii) az állami kereskedelmi vállalatok kereskedelemtorzító gyakorlatát, valamint (iv) a meghatározandó szabályoknak nem megfelelő (általában a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolt) nemzetközi élelmiszersegélyt. Azt is világossá tették, hogy a közvetlen és a közvetett (burkolt) támogatási formákat azonos szigorral fogják szabályozni. Azonban a kilátásba helyezett 2013-as végső dátumot egyelőre óvatosan kell kezelni, mert minden attól függ, sikerül-e az összes exporttámogatási formát illetően megegyezni a részletekben – a jelenlegi tervek szerint 2006 áprilisának végéig.

Piacrajutás

Az *ad valorem* (az érték-) vámok általános tétele jó úton halad a megvalósulás felé. Az értékvám-egyenértékek csökkentését egy négyemeletes formula alapján tervezik, melyben a sávok a következőképpen alakulnak: a 0-20/30%-os vámokat 20-65%-kal, a 20/30-40/60%-os vámokat 30-75%-kal, a 40/60-60/90%-osakat 35-85%-kal, a 60/90%-osakat pedig 42-90%-kal csökkentenék. A vámok maximalálásában egyelőre nincs egyetértés. A WTO-tagországoknak jogukban állna egyes érzékenyek titulált

termékeket kivonni az általános liberalizáció érvénye alól. Hogy ez a termékek (vámsorok) hány százalékára vonatkozna, abban igen eltérnek a vélemények (1%-15%!!!). Igen különbözőek a gyakorlati megvalósításról alkotott elképzelések is: egyesek a belső fogyasztás bizonyos százalékában mért vámkvótát nyitnának, mások a már létező forgalom arányos, szakaszos növelését ajánlják.

A fejlődő világ kivételes bánásmódját illetően is távol állnak egymástól a vélemények. Van tagország, amely egyáltalán nem maximálná a fejlődők agrárvámjait. Mások igen! Akár 150%-ban. Megerősödni látszik az az elképzelés, hogy a fejlődők vállalásai a fejlett országokéinak kétharmadán álljon.

A speciális védzáradék tekintetében, ha lehet, még nagyobbak a véleménykülönbségek. Egyezség csak abban van, hogy szükség van rá, és a fejlődő országok igényeihez kell szabni. Azzal kapcsolatban azonban, hogy mely termékekre legyen érvényben, és csak az import felnövekedésekor vagy az importárak csökkenése esetén is életbe lépjen-e, éles szembenállás figyelhető meg a WTO-tagországok között.

A nyitott kérdések elvarrására még egy vagy maximum másfél évük van a tagországoknak. 2007-ben az amerikai kormány tárgyalási mandátuma lejár, s a Kongresszus valószínűleg nem egykönnyen adná hozzájárulását a meghosszabbításhoz. Az agrárkérdésben a megegyezést a jelenlegi dohai fordulóban nem csupán a hagyományos amerikai-európai szembenállás, de az Észak-Dél, sőt a Dél-Dél konfliktus is hátráltatja. A fejlődő országok közül a komolyabb fejlődési potenciállal rendelkezők (a G-20 csoport) gyorsabb liberalizációt és támogatásleépítést sürgetnek, a rosszabb kilátásokkal bírók lassúbbat, és akkor még nem beszéltünk az antiglobalizmus erősödésének várható hatásáról. Az érdekek összeegyeztetése egyre nehezebbnek tűnik a WTO fórumán.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu weboldalról